

©Theo Baart

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is zo concreet mogelijk beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en de Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

Het BPL Waterland, dat zich uitstrekt tussen Amsterdam en Edam/Volendam, is een veenpolderlandschap met hierin natuurlijke, grillige waterlopen (dieën). Verspreid in het gebied liggen kleinere droogmakerijen. Het gebied kent een eeuwenlange geschiedenis van veenvorming, veenontginning en -ontwatering, dijkdoorbraken en inpolderingen. De ontginningsgeschiedenis en de kracht en beteugeling van het water zijn nog goed afleesbaar in het landschap, bijvoorbeeld aan de strokenverkaveling van de veenweidepolders, de dieën en de restanten van dijkdoorbraken. De grote openheid is een bijzondere waarde, voor zowel de bewoners en recreanten, als weidevogels. Deze waarde van de openheid is extra groot door het contrast met het nabijgelegen stedelijke gebied van Amsterdam. Bewoning vindt van oudsher vooral plaats in lintdorpen langs dijken, ontginningsassen en langs wegen of vaarten in polders.

Het BPL Waterland wordt aan de oostzijde begrensd door het Markermeer, aan de zuidzijde door de A10, aan de westzijde door het Noordhollandsch Kanaal en N235 en aan de noordzijde door de stedelijke bebouwing van Purmerend en Edam-Volendam. De Waterlandse Zeedijk, onderdeel van de Noorder IJ- en Zeedijken, markeert de grens met het Markermeer en IJmeer. Landschappelijk en historisch gezien is het BPL Waterland, één samenhangend geheel met het BPL Zeevang, het BPL Oostzander- en IJperveld, het BPL Wormer en Jisperveld en het BPL Eilandspolder. De zone met forten en inundatiegebieden van UNESCO Werelderfgoed de Stelling van Amsterdam ligt ten noorden van het gebied; het Vuurtoreneiland en buitendijkse gronden ten zuidwesten van het gebied horen ook bij de Stelling van Amsterdam. Een deel van het BPL Waterland, met name in de oostelijke helft en in het Varkensland behoort tot NNN. Daar Belangrijke wegverbindingen in BPL Waterland zijn de N247 en de N23

Het veen in het BPL Waterland is ontstaan als deel van een groter veenkussen achter de westelijk gelegen strandwallen. De natuurlijke ontwatering vond plaats via veenstromen, die nu nog steeds zichtbaar zijn in het gebied. Voorbeelden zijn de brede Uitdammer Die, Kerk Ae en Ooster Ee. Sommige veenstromen zoals de Alewijksloot en Zwaksloot zijn smaller, maar hebben wel een grillig verloop. Tussen 800 en 1000 na Chr. werd door bewoners van de duinstreek begonnen met de ontginning van het veen voor het winnen van landbouwgrond. Vanuit de veenstromen werden op relatief korte afstand van elkaar sloten gegraven om het veen te ontwateren. Doordat de sloten vaak loodrecht op kronkelige dieën werden gegraven ontstond een wisselende verkavelingsrichting. Elders werd vanaf rechte waterlopen en wegen ontgonnen en hebben de kavels een regelmatig verloop. Door de ontwatering startte het proces van veenoxidatie en inklinking met dalend maaiveld als resultaat. Vanaf de 11e eeuw vonden daardoor steeds vaker overstromingen plaats vanuit de Zuiderzee. Aanvankelijk werden boerderijen nog wel eens op zelfgemaakte verhogingen aangelegd, maar uiteindelijk werden bewoners gedwongen om dijken aan te leggen om het land te beschermen. Nadat het dijkbeheer vanaf eind 13e eeuw meer centraal werd georganiseerd ontstond een gesloten dijkring rond waterland. De zeedijk, die daar onderdeel van is, is daarna regelmatig doorgebroken. Dit is zichtbaar in de vele 'braken' die erlangs liggen: kleine, min of meer ronde meertjes die bij een doorbraak ontstonden door de stroming. Voorbeelden zijn de Binnenbraak, de Oosterpoel, het Kinselmeer en het Barnegat. Bij overstromingen werd klei aan de oppervlakte afgezet, waardoor de veenkavels relatief vruchtbaar zijn. Na de (nieuwe) bedijking bleven buitendijks soms restanten over van het oude land, zoals polder De Nes ten noorden van Uitdam. Aanvankelijk waren de kavels nog in gebruik als akkerland, maar door het lager en natter worden van het gebied en de invloed van zout zeewater bij overstromingen was het later alleen maar geschikt als grasland.

Op sommige plekken ontstonden in Waterland meren doordat golven in veenstromen of kleine meertjes vat kregen op de veenlanden. Vanaf begin 17e eeuw werden de wat grotere meren als eerste drooggemalen. Hierdoor ontstonden droogmakerijen zoals de Broekermeerpolder en de Belmermeer. Kleinere polders als de Blijkmeerpolder, Burkmeer, Noordmeer en Monnikenmeer werden pas in de loop van de 19e eeuw drooggemalen. In de Volgermeerpolder (toen Veenderij Zunderdorp) werd tussen 1920 en 1955 turf gewonnen door de oude veenbodem af te graven en te drogen op legakkers. In de vorige eeuw is deze polder in gebruik genomen als gifbelt. Deze is later gesaneerd en opnieuw ingericht voor natuur en recreatie. Bewoning is in het BPL Waterland van oudsher voornamelijk geconcentreerd in lintdorpen, langs de dijk (dijklinten, zoals Uitdam en Durgerdam), in voormalige ontginningsassen (ontginningslinten, zoals Overleek) en langs vaarten of wegen in de polders (polderlinten zo-

als Holysloot, Ransdorp en Zuiderwoude). Durgerdam, Holysloot. Zuiderwoude en Broek in Waterland zijn beschermd dorpsgezicht. Edam en Monnickendam groeiden uit tot succesvolle handelsplaatsen door hun ligging aan het water van de Zuiderzee en/of aan verbindingen naar het achterland. De oude kernen van beide steden zijn beschermd stadsgezicht. De afgelopen decennia zijn deze steden, maar ook Volendam en in mindere mate Broek en Waterland en IJpendam door nieuwe uitbreidingen in omvang toegenomen.

Na het droogleggen van de Purmer (1622) werd een stelsel van trekvaarten aangelegd als verbinding tussen Amsterdam, Monnickendam, Edam, Purmerend, Hoorn en Alkmaar (Zesstedenvaart). De trekvaart richting Purmerend werd later onderdeel van het Noordhollandsch Kanaal. Voor de verbetering van de bereikbaarheid van Amsterdam werd in 1826 een begin gemaakt met de aanleg van het Goudriaankanaal. De aanleg van dit kanaal, dat bedoeld was als alternatieve vaarroute voor het verder dichtslibbende IJ, werd gestart in 1826, maar in 1828 vanwege de te hoge kosten weer gestaakt. De relictten van het kanaal zijn nog goed zichtbaar in de vorm van waterlopen en kavelgrenzen. In 1888 werd vanaf Amsterdam naar Monnickendam en Edam een stoomtramlijn aangelegd, die in 1894 werd uitgebreid met een verbinding vanaf Het Schouw naar Purmerend (en verder richting Alkmaar). Na elektrificatie in de jaren '30 deden de tramlijnen tot in de jaren '60 dienst. De Stelling van Amsterdam, die eind 19e eeuw als ring van verdedigingswerken rond Amsterdam ontstond en nu de status van UNESCO Werelderfgoed heeft, ligt aan de noord- en zuidoostzijde net buiten het BPL Waterland, maar raakt hier wel aan. In het gebied zelf, bij Het Schouw, staan wel gebouwtjes die een functie hadden binnen de Stelling van Amsterdam.

De afgelopen jaren verschenen in het gebied diverse grote stallen, die het gevolg zijn van schaalvergroting in de landbouw. De recreatieve druk op dit (rustige) landschap wordt steeds groter door recreanten uit met name Amsterdam. Eind vorige eeuw zijn, mede in het kader van de landinrichting in Waterland, al verschillende fiets- en wandelpaden aangelegd om het gebied recreatief beter te ontsluiten. In het gebied zijn meerdere terreinen met vakantiewoningen. Marken en Volendam zijn belangrijke toeristische trekpleisters. Op dit moment wordt gewerkt aan de uitvoering van de plannen voor de versterking van de Markermeerdijk, die een impuls zullen geven aan het recreatieve gebruik van de dijk en de natuur rondom de dijk.

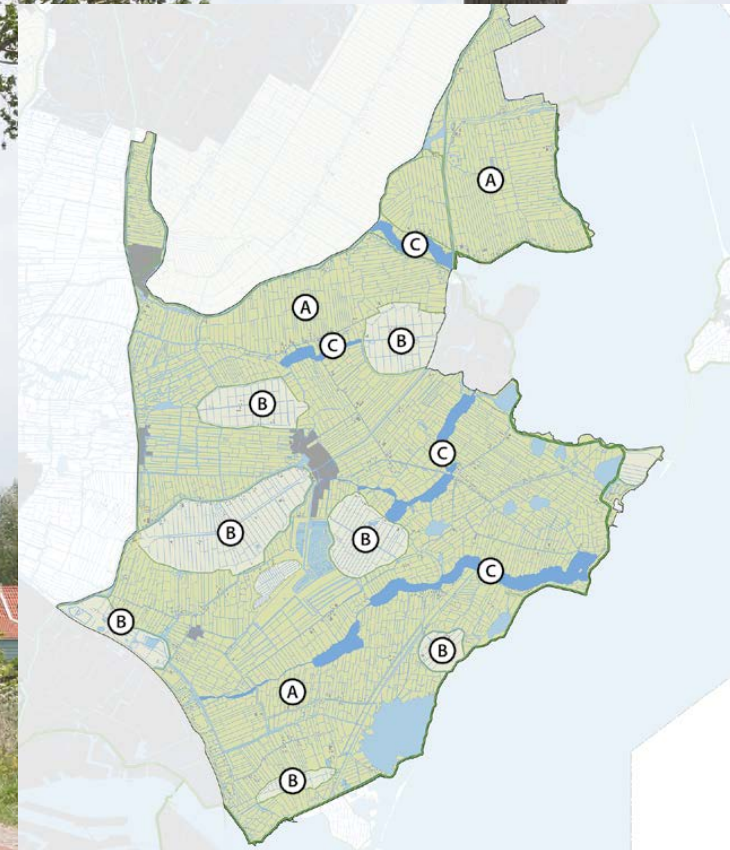
Het landschap van het BPL Waterland wordt grotendeels gevormd door een waterrijk veenpolderlandschap, bestaande uit onvergraven veen met een onregelmatig verkavelingspatroon. Het is dooraderd met grillige natuurlijke veenwaterlopen (dieën, ook Ae of Ee genoemd). De breedte van deze waterlopen is karakteristiek voor het BPL Waterland, al komen ze in beperktere mate ook elders voor. Het veenpolderlandschap is cultuurhistorisch van hoge tot zeer hoge waarde. Het veenpolderlandschap is hoofdzakelijk in gebruik als grasland (veenweide). Voor de dorpen was het water een belangrijke structuurbepalende factor: ze liggen alle aan een waterloop of op een dam in een afgedamde veenstroom. In dit veenpolderlandschap liggen overwegend kleinere droogmakerijen, zoals de Belmermeer, Monnikenmeer en Broekermeer. Deze hebben een regelmatige, rechthoekige verkaveling en zijn vooral in gebruik als grasland. Door hun diepere ligging, het regelmatigere verkavelingspatroon en grotere drooglegging contrasteren ze met de veenweidepolders. Aan de zijde van het IJmeer en Markermeer liggen buitendijkse gronden, die grotendeels onderdeel zijn van het BPL.

Beschrijving

De natuurlijke veenwaterlopen (dieën) dooraderen Waterland. Voorbeelden zijn de Uitdammer Die, De Leek en de Kerk Aa. Ze zijn karakteristiek vanwege hun natuurlijk gevormde, grillige en brede loop met rietkragen. Ze vormen belangrijke natuurverbindingen binnen en buiten het NNN.

Interpretatie en toetsing

De grillige veenwaterlopen tonen de natuurlijke afwatering van het veen en volgen de oorspronkelijke loop. Ze zijn onvervangbaar. De grillige natuurlijke structuur moet zichtbaar blijven. Ontwikkelingen die leiden tot het dempen en wijzigingen van de waterloop zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit. Kleine oeveraanpassingen (zoals beschoeiing en steigers), mits niet over grote lengte, worden niet als een aantasting van deze kernkwaliteit beschouwd.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Veenpolderlandschap met strookverkaveling
- B. Droogmakerijen met regelmatige verkaveling
- C. Natuurlijke veenwaterlopen / Dieën

©Theo Baart

Het landschap van het BPL Waterland wordt grotendeels gevormd door een waterrijk veenpolderlandschap, bestaande uit onvergraven veen met een onregelmatig verkavelingspatroon. Het is dooraderd met grillige natuurlijke veenwaterlopen (dieën, ook Ae of Ee genoemd). De breedte van deze waterlopen is karakteristiek voor het BPL Waterland, al komen ze in beperkte mate ook elders voor. Het veenpolderlandschap is cultuurhistorisch van hoge tot zeer hoge waarde. Het veenpolderlandschap is hoofdzakelijk in gebruik als grasland (veenweide). Voor de dorpen was het water een belangrijke structuurbepalende factor: ze liggen alle aan een waterloop of op een dam in een afgedamde veenstroom. In dit veenpolderlandschap liggen overwegend kleinere droogmakerijen, zoals de Belmermeer, Monnikenmeer en Broekermeer. Deze hebben een regelmatige, rechthoekige verkaveling en zijn vooral in gebruik als grasland. Door hun diepere ligging, het regelmatigere verkavelingspatroon en grotere drooglegging contrasteren ze met de veenweidepolders. Aan de zijde van het IJmeer en Markermeer liggen buitendijkse gronden, die grotendeels onderdeel zijn van het BPL.

Beschrijving

Het verkavelingspatroon en slotenpatroon in de veenweidepolders dateert uit de middeleeuwen en is veelal nog intact. Het verkavelingspatroon staat in het westelijk deel van het BPL Waterland meestal loodrecht op de veenstromen. Door de kronkelige loop van de veenstromen is hierdoor sprake van een afwisselende kavelrichting- en breedte. Elders vormen andere, meer rechte ontginningslijnen (waterlopen en wegen) de basis van waaruit is verkaveld en hebben de kavels een rechter en regelmatig karakter.

In het gebied liggen enkele relatief kleine droogmakerijen. Met hun rechthoekige verkaveling en diepere ligging vormen deze een contrast met de veenweidepolders. De droogmakerijen, die vanaf de 17e eeuw tot eind 19e eeuw zijn ontstaan door het droogmalen van meertjes, hebben een symmetrische opbouw, met een middenas en haaks daarop de verkaveling. Door hun ringdijk en ringvaart zijn de droogmakerijen duidelijk afgebakende ruimtelijke eenheden. Het contrast in verkavelingspatroon tussen de veenpolders en droogmakerijen, in combinatie met verschillen in hoogteligging van het maaiveld, draagt bij aan de unieke landschappelijke kwaliteit van het BPL Waterland.

Interpretatie en toetsing

Het verkavelingspatroon van de veenweidepolders is eeuwenlang grotendeels onveranderd gebleven en maakt de geschiedenis van het landschap zichtbaar. Het is cultuurhistorisch van hoge waarde. Deze kernkwaliteit is onvervangbaar. Ontwikkelingen die het verkavelingspatroon van de veenweidepolders wijzigen of leiden tot het dempen en wijzigen van sloten en andere waterlopen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

In de droogmakerijen worden ontwikkelingen die uitgaan van het rechthoekig karakter van de verkaveling niet als een aantasting beschouwd. aantasting van de aardkundige kernkwaliteit.

Zowel de veenweidepolders als de droogmakerijen kenmerken zich door een grote openheid. Door de ligging nabij Amsterdam vormt deze openheid een groot contrast met de stad, waardoor deze extra wordt benadrukt en gewaardeerd. Stilte is ook een kenmerk van BPL Waterland. Mede door de openheid en stilte is het gebied aantrekkelijk voor recreatief (mede) gebruik. Het is via een wandel- en fietsnetwerk toegankelijk. In combinatie met de natte veengronden, het hoge waterpeil, het micro-reliëf en het agrarisch beheer zorgt de openheid voor ideale omstandigheden voor weidevogels. In de winter zijn de natte graslanden en dieën een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels

Beschrijving

Het veenpolderlandschap met kleine droogmakerijen heeft een zeer open karakter. De verspreid in het gebied liggende dorpen, lintbebouwingen, wegbeplanting en erven zorgen voor een incidentele onderbreking van de openheid. De waarde van de openheid wordt bepaald door de doorlopende open ruimte en de vergezichten die deze mogelijk maakt. De openheid is extra goed beleefbaar vanaf de hoger gelegen dijken. De Waterlandse Zeedijk (ruimtelijke drager) biedt niet alleen vergezichten over het Markermeer, maar ook over Waterland. Vanuit de linten is op veel plekken sprake van zichtlijnen naar de daarachter gelegen openheid van de veenweidepolders.

Interpretatie en toetsing

De omvang van het open weidegebied in het BPL Waterland is van bijzondere waarde. De openheid is kwetsbaar omdat in het vlakke land bijna elke ruimtelijke ingreep zichtbaar is. Door de verschillende verkavelingsrichtingen in het gebied is de openheid extra gevoelig voor verrommeling. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verdere verdichting en/of verrommeling in het open landschap zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot een te hoge mate van verdichting in de linten vormen eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Openheid en ruimtebeleving

- A. Open ruimten en vergezichten (indicatief)
- B. Habitat voor weidevogels (weidevogelkerngebied)
- C. Groene randzone met stedelijke voorzieningen

Zowel de veenweidepolders als de droogmakerijen kenmerken zich door een grote openheid. Door de ligging nabij Amsterdam vormt deze openheid een groot contrast met de stad, waardoor deze extra wordt benadrukt en gewaardeerd. Stilte is ook een kenmerk van BPL Waterland. Mede door de openheid en stilte is het gebied aantrekkelijk voor recreatief (mede) gebruik. Het is via een wandel- en fietsnetwerk toegankelijk. In combinatie met de natte veengronden, het hoge waterpeil, het micro-reliëf en het agrarisch beheer zorgt de openheid voor ideale omstandigheden voor weidevogels. In de winter zijn de natte graslanden en dieën een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels

Beschrijving

Het grootste deel van BPL Waterland vormt een geschikt habitat voor weidevogels. Het open veenpolderlandschap met (kruidenrijk) grasland wordt gekenmerkt door een (zeer) hoog grondwaterpeil, een hoge diversiteit in bodemleven en de aanwezigheid van microreliëf. Het microreliëf zorgt voor afwisseling in vochtigheidsgraad en daarmee variatie in vegetatie. Samen met het extensieve agrarisch gebruik, voldoende openheid rond de kerngebieden en de stilte (beperkte verstoring) biedt dit een ideale broedgelegenheid voor weidevogels zoals de grutto.

Interpretatie en toetsing

Het ideale habitat voor weidevogels heeft een combinatie van ruimtelijke sleutelfactoren: omvangrijke aaneengesloten gebieden gekenmerkt door openheid, het ontbreken van verstoring (door opgaande elementen, zoals bebouwing, beplanting en masten en door infrastructuur en activiteiten die geluid en onrust veroorzaken), de aanwezigheid van microreliëf, graslandareaal en een relatief hoog waterpeil. De aanwezigheid van deze combinatie van factoren in het BPL Waterland is onvervangbaar. Kwetsbare weidevogelsoorten keren bij verstoring doorgaans niet terug.

Ontwikkelingen die het habitat voor de weidevogels verkleinen zijn in beginsel een aantasting. Het toevoegen van verstoring of opgaande elementen die leiden tot een verkleining van het habitat of ontwikkelingen die een verlaging van het waterpeil tot gevolg hebben zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Nieuwe ontwikkelingen waarvan de verstoringzone zich voegt binnen het invloedsgebied van bestaande verstorende elementen en het habitat daardoor niet verkleinen worden niet als aantasting van de kernkwaliteit beschouwd.

Openheid en ruimtebeleving

- A. Open ruimten en vergezichten (indicatief)
- B. Habitat voor weidevogels (weidevogelkerngebied)
- C. Groene randzone met stedelijke voorzieningen

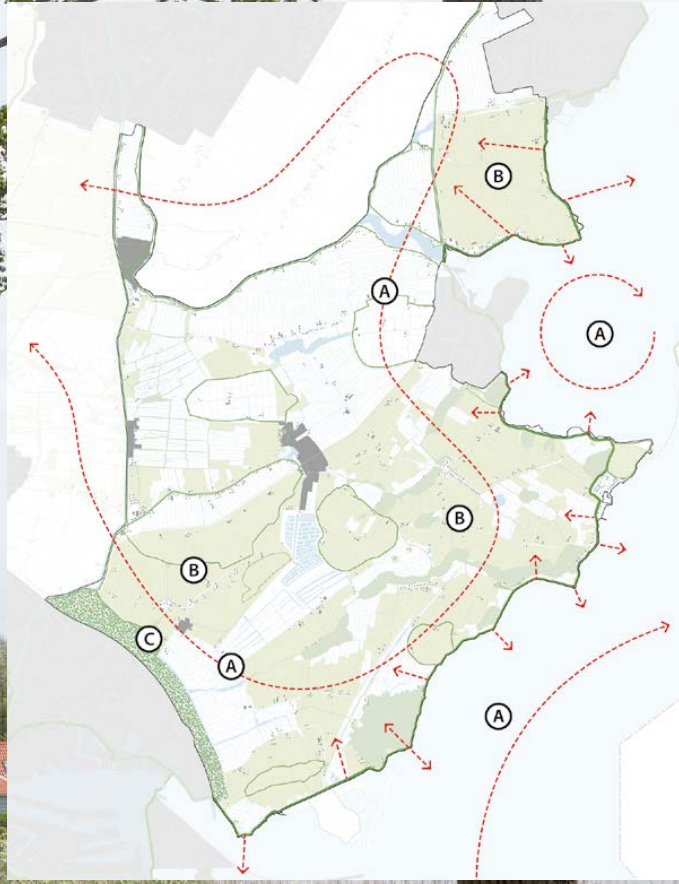
Zowel de veenweidepolders als de droogmakerijen kenmerken zich door een grote openheid. Door de ligging nabij Amsterdam vormt deze openheid een groot contrast met de stad, waardoor deze extra wordt benadrukt en gewaardeerd. Stilte is ook een kenmerk van BPL Waterland. Mede door de openheid en stilte is het gebied aantrekkelijk voor recreatief (mede) gebruik. Het is via een wandel- en fietsnetwerk toegankelijk. In combinatie met de natte veengronden, het hoge waterpeil, het micro-reliëf en het agrarisch beheer zorgt de openheid voor ideale omstandigheden voor weidevogels. In de winter zijn de natte graslanden en dieën een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels

Beschrijving

De groene randzone tussen de A10 en het open veenweidegebied is opgenomen in BPL Waterland. Deze zone biedt ruimte aan stedelijke voorzieningen als volkstuincomplexen, sportvelden, een golfterrein en een waterzuivering. Door hun opgaande, afschermende beplanting vormen ze een groene scheiding tussen Waterland en het stedelijk gebied van Amsterdam.

Interpretatie en toetsing

Ruimtelijke ontwikkelingen op terreinen met een stedelijk recreatieve functie zijn mogelijk ten behoeve van deze voorziening, mits deze ontwikkelingen landschappelijk zijn ingepast.

Openheid en ruimtebeleving

- A. Open ruimten en vergezichten (indicatief)
- B. Habitat voor weidevogels (weidevogelkerngebied)
- C. Groene randzone met stedelijke voorzieningen

De meest prominente ruimtelijke dragers zijn de randen van het gebied: de lange structuur van de Waterlandse Zeedijk (Uitdammerdijk en de Zeedijk langs de Gouwzee) en het Noordhollandsch Kanaal en de ringdijk en -vaart van de Purmer. Daarnaast zijn de (korte) lintbebouwingen, stolpenstructuren, ringvaarten- en dijken rond kleinere droogmakerijen en (restanten) van trekvaarten en kanalen ruimtelijke dragers in het gebied.

Beschrijving

De Waterlandse Zeedijk is onderdeel van de Noorder IJ- en Zeedijken, een stelsel van dijken tussen Beverwijk en Hoorn. Door de hoogte van de dijk is het een beeldbepalende en continue lijn in het landschap. De dijk heeft door de vele dijkdoorbraken en dijkherstel dat daarop volgde een grillig tracé. De dijk is, samen met de buitendijkse gronden en binnendijkse restanten van dijkdoorbraken, provinciaal monument.

Interpretatie en toetsing

De ontstaansgeschiedenis en de historisch ontstane vorm van de Waterlandse Zeedijk zijn uniek en onvervangbaar. Vanuit de waterkerende functie (waterveiligheid) zijn dijkverbeteringen mogelijk. De continue lijn en een herkenbare dijkprofiel moeten hierin als randvoorwaarden worden meegenomen. Alle andere ruimtelijke ontwikkelingen die het dijkprofiel wijzigen vormen een aantasting van deze kernkwaliteit.

- Ruimtelijke dragers**
- A. Waterlandse Zeedijk met voormalige dijkdoorbraken
 - B. Ringdijken en -vaarten
 - C. Trekvaart
 - D. Goudriaankanaal
 - E. Noordhollandsch Kanaal
 - F. Korte lintbebouwing met erven
 - G. Stolpenstructuur

De meest prominente ruimtelijke dragers zijn de randen van het gebied: de lange structuur van de Waterlandse Zeedijk (Uitdammerdijk en de Zeedijk langs de Gouwzee) en het Noordhollandsch Kanaal en de ringdijk en -vaart van de Purmer. Daarnaast zijn de (korte) lintbebouwingen, stolpenstructuren, ringvaarten- en dijken rond kleinere droogmakerijen en (restanten) van trekvaarten en kanalen ruimtelijke dragers in het gebied.

Beschrijving

De ringdijken en -vaarten om de droogmakerijen zijn de kenmerkende en contrasterende lijnen tussen de dieper gelegen droogmakerijen en het hoger gelegen veenweidegebied. Vanuit de droogmakerijen zijn de dijken goed zichtbaar. Vanaf de ringdijken, daar waar deze toegankelijk zijn, is goed zicht mogelijk over de lager gelegen droogmakerijen.

De Purmerringvaart en veenwaterloop De Leek maken deel uit van een NNN-natuurverbinding. Deze verbinding bestaat uit de waterlopen en oevers en is een migratieroute tussen water- en moerasrijke natuurgebieden. Het kenmerkende landschapsbeeld bestaat uit een netwerk van natuurlijke oevers. Er is niet of nauwelijks sprake van opgaande beplanting. Ook de ringvaart aan de zuidzijde van polder Monnikenmeer is onderdeel van een NNN-natuurverbinding

Interpretatie en toetsing

De ringdijken en –vaarten zijn de ruimtelijke dragers die de grens tussen droogmakerij en veenweidepolder benadrukken. Ze zijn onlosmakelijk verbonden met de ontginningsgeschiedenis van het BPL Waterland. Nieuwe ontwikkelingen, waarbij bijvoorbeeld het dijkprofiel wordt vergraven of het water wordt gedempt, zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Vanuit waterveiligheid zijn dijkverbeteringen mogelijk, mits de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel als randvoorwaarden worden meegenomen.

- Ruimtelijke dragers**
- A. Waterlandse Zeedijk met voormalige dijkdoorbraken
 - B. Ringdijken en -vaarten
 - C. Trekvaart
 - D. Goudriaankanaal
 - E. Noordhollandsch Kanaal
 - F. Korte lintbebouwing met erven
 - G. Stolpenstructuur

De meest prominente ruimtelijke dragers zijn de randen van het gebied: de lange structuur van de Waterlandse Zeedijk (Uitdammerdijk en de Zeedijk langs de Gouwzee) en het Noordhollandsch Kanaal en de ringdijk en -vaart van de Purmer. Daarnaast zijn de (korte) lintbebouwingen, stolpenstructuren, ringvaarten- en dijken rond kleinere droogmakerijen en (restanten) van trekvaarten en kanalen ruimtelijke dragers in het gebied.

Beschrijving

De voormalige trekvaart langs de N247 was onderdeel van een stelsel van trekvaarten vanaf Amsterdam richting Hoorn en Alkmaar (Zesstedenvaart). Tussen Broek in Waterland en Monnickendam is de trekvaart nog zichtbaar aanwezig. De noordelijke ringvaart van de Broekermeerpolder was ook onderdeel van het trekvaarttracé.

In het oostelijk deel van het gebied, tussen Durgerdam en de Waterlandse Zeedijk ten noorden van Uitdam, zijn in de vorm van een bredere waterloop en kavelgrenzen de resten herkenbaar van het niet voltooide Goudriaankanaal. De weg van Ransdorp naar Holysloot volgt het licht gebogen tracé van het kanaal. Ook op Marken is het tracé zichtbaar (zie het BPL Marken).
NNN-natuurverbinding

Interpretatie en toetsing

De relictten van het Goudriaankanaal en de Zesstedenvaart zijn in het huidige landschap nog zichtbaar en geven uiting aan de unieke ontginningsgeschiedenis en het historische gebruik van het landschap. Ontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld het water wordt gedempt en/of de oevers worden vergraven, zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Waterlandse Zeedijk met voormalige dijkdoorbraken
- B. Ringdijken en -vaarten
- C. Trekvaart
- D. Goudriaankanaal
- E. Noordhollandsch Kanaal
- F. Korte lintbebouwing met erven
- G. Stolpenstructuur

De meest prominente ruimtelijke dragers zijn de randen van het gebied: de lange structuur van de Waterlandse Zeedijk (Uitdammerdijk en de Zeedijk langs de Gouwzee) en het Noordhollandsch Kanaal en de ringdijk en -vaart van de Purmer. Daarnaast zijn de (korte) lintbebouwingen, stolpenstructuren, ringvaarten- en dijken rond kleinere droogmakerijen en (restanten) van trekvaarten en kanalen ruimtelijke dragers in het gebied.

Beschrijving

Het brede Noordhollandsch Kanaal is de westgrens van het BPL Waterland en komt als ruimtelijke drager vooral tot uiting door de aanwezige laanbeplanting tussen kanaal en provinciale weg aan de oostzijde en de beplante erven aan beide zijden van het kanaal. Het kanaal vormt een begrenzing, maar door de relatief transparante beplanting en het zicht tussen de erven door, is er hier en daar sprake van een doorzicht richting het veenweidegebied aan de andere zijde van het kanaal (BPL Ilperveld).

Interpretatie en toetsing

Het Noordhollandsch Kanaal benadrukt aan de westzijde de ruimtelijke grens van het gebied. Ook het doorzicht richting het veenweidegebied aan de westzijde is een kwaliteit. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk mits er nog voldoende doorzichten blijven bestaan.

Ruimtelijke dragers

- A. Waterlandse Zeedijk met voormalige dijkdoorbraken
- B. Ringdijken en -vaarten
- C. Trekvaart
- D. Goudriaankanaal
- E. Noordhollandsch Kanaal
- F. Korte lintbebouwing met erven
- G. Stolpenstructuur

De meest prominente ruimtelijke dragers zijn de randen van het gebied: de lange structuur van de Waterlandse Zeedijk (Uitdammerdijk en de Zeedijk langs de Gouwzee) en het Noordhollandsch Kanaal en de ringdijk en -vaart van de Purmer. Daarnaast zijn de (korte) lintbebouwingen, stolpenstructuren, ringvaarten- en dijken rond kleinere droogmakerijen en (restanten) van trekvaarten en kanalen ruimtelijke dragers in het gebied.

Beschrijving

De veelal korte bebouwingslinten zijn kenmerkende opgaande structuren in het landschap. De linten bestaan uit één rij van individuele erven in een onregelmatig ritme aan één of beide kanten langs de weg. Vanuit de linten kan men de openheid van Waterland steeds ervaren, aan één zijde van de weg of tussen de bebouwing door. De oorsprong van de lintdorpen loopt uiteen. Zo is Uitdam, een karakteristieke lintdorp langs de Waterlandse Zeedijk, ontstaan op de plek waar de Uitdammerdie werd afgedamd. Holysloot en Zuiderwoude zijn bijvoorbeeld langs een veenwaterloop ontstaan.

Interpretatie en toetsing

De ontginningsgeschiedenis van het gebied heeft geresulteerd in karakteristieke korte bebouwingslinten. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk mits er voldoende doorzichten in het lint blijven bestaan en dienen zorgvuldig te worden ingepast in de karakteristiek van het lint. Ruimtelijke ontwikkelingen die bestaande doorzichten volledig blokkeren zijn een aantasting van de kernkwaliteit. blijven. Tweedelijsbebauwing in de linten is ook een aantasting van de kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Waterlandse Zeedijk met voormalige dijkdoorbraken
- B. Ringdijken en -vaarten
- C. Trekvaart
- D. Goudriaankanaal
- E. Noordhollandsch Kanaal
- F. Korte lintbebouwing met erven
- G. Stolpenstructuur

De meest prominente ruimtelijke dragers zijn de randen van het gebied: de lange structuur van de Waterlandse Zeedijk (Uitdammerdijk en de Zeedijk langs de Gouwzee) en het Noordhollandsch Kanaal en de ringdijk en -vaart van de Purmer. Daarnaast zijn de (korte) lintbebouwingen, stolpenstructuren, ringvaarten- en dijken rond kleinere droogmakerijen en (restanten) van trekvaarten en kanalen ruimtelijke dragers in het gebied.

Beschrijving

Stolpen zijn kenmerkend voor het Noord-Hollandse platteland en geven uiting aan de Noord-Hollandse agrarische geschiedenis. De stolp was het karakteristieke bouwtype voor boerderijen vanaf halverwege de 16e eeuw en is toegepast tot ca. 1950. Veel stolpen zijn rijksmonument of provinciaal monument.

Op plekken waar meer dan zes stolpboerderijen bij elkaar in de buurt staan, vormen deze door hun ruimtelijke samenhang een zogenaamde 'stolpenstructuur'. De samenhang bestaat uit de visuele relatie tussen de stolpen onderling en tussen de stolp, het erf en het landschap eromheen.

In het BPL Waterland is langs de Waterlandse Zeedijk tussen Volendam en Monnickendam sprake van een stolpenstructuur (dijklint). Ook langs waterloop de Zwet in Zuiderwoude, ten zuiden van Monnickendam en in de lintbebouwing van Holysloot langs de Holysloter Die is sprake van een stolpenstructuur. In beide laatste gevallen gaat het om veenlinten.

Interpretatie en toetsing

Stolpenstructuren zijn kenmerkend en uniek voor Noord-Holland. Verstoringen van de onderlinge visuele samenhang binnen de stolpenstructuur en de relatie met de ontginningsas zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Vervanging van een stolp door een nieuwe 'stolp' op dezelfde locatie met hetzelfde volume wordt niet als aantasting beschouwd.

Ruimtelijke dragers

- A. Waterlandse Zeedijk met voormalige dijkdoorbraken
- B. Ringdijken en -vaarten
- C. Trekvaart
- D. Goudriaankanaal
- E. Noordhollandsch Kanaal
- F. Korte lintbebouwing met erven
- G. Stolpenstructuur